

GIÁM SÁT, PHẢN BIỆN XÃ HỘI TRONG LĨNH VỰC QUẢN LÝ VÀ SỬ DỤNG ĐẤT ĐAI

HOÀNG THỊ VĨNH QUỲNH*

Ngày nhận bài: 15/03/2020

Ngày phản biện: 02/04/2020

Ngày đăng bài: 15/06/2020

Tóm tắt:

Giám sát, phản biện xã hội được xem là yêu cầu tất yếu và bức thiết của một xã hội dân chủ. Trong đó, bảo đảm quyền giám sát, phản biện xã hội của nhân dân trong việc xây dựng và thực hiện pháp luật dần được đề cao trong những năm gần đây. Đặc biệt, điều này càng có ý nghĩa quan trọng đối với người dân khi họ được pháp luật trao cho quyền tham gia vào việc đóng góp ý kiến cho các quyết định của Nhà nước (tham gia vào quá trình quản lý) và tham gia vào giám sát quá trình quản lý. Nhà nước ta thực hiện chuyển đổi mô hình kinh tế từ bao cấp sang nền kinh tế thị trường không tách rời với việc thay đổi chính sách quản lý đất đai. Pháp luật đất đai ra đời và sửa đổi bổ sung cùng với nhiều quy định mới nhằm dần hoàn thiện thể chế quản lý nhà nước về đất đai. Bài viết này tập trung làm rõ quy định giám sát, phản biện xã hội đối với quản lý và sử dụng đất đai, những kết quả và trở ngại của quy định này trên thực tế. Từ đó, đưa ra một số biện pháp nhằm nâng cao hơn nữa vai trò và hiệu quả của hoạt động giám sát, phản biện xã hội trong lĩnh vực quản lý và sử dụng đất đai ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa:

Giám sát, phản biện xã hội, quản lý và sử dụng đất đai, Luật Đất đai.

Abstract:

Social supervision and feedback are essential and urgent requirements of a democratic society. In particular, ensuring the right of social supervision and feedback of the people in formulation and implementation of laws has been gradually enhanced in recent years. This is especially important when people are empowered by the law to participate in state decisions (participate in management process) and participate in supervising the management process. Our state has transformed subsidized economy into market economy that is always associated with changing land management policies. Land law was born, amended and supplemented with new regulations to improve state's land management institutions. The article focus on clarifying regulations on social supervision and feedback in the management and use of land, results and obstacles when implementing the regulations in practice. Since then, it has proposed a number of measures to further enhance the role and effectiveness of social supervision and feedback in the management and use of land in Viet Nam nowadays.

Keywords:

Social supervision and feedback, management and use of land, Land Law.

* ThS., Giảng viên Khoa Luật Kinh tế, Trường Đại học Luật, Đại học Huế; Email: quynhhtv@hul.edu.vn

1. Giám sát và phản biện xã hội trong quy định của pháp luật hiện nay

Nhà nước thống nhất quản lý bằng pháp luật. Trong quá trình xây dựng và thực hiện pháp luật không thể thiếu sự tham gia của người dân. Sự tham gia này được thể hiện dưới hai hình thức chính: Thứ nhất là tham gia vào quản lý dưới dạng các ý kiến đóng góp cho các quyết định của Nhà nước về chính sách, pháp luật, quy hoạch và các quyết định cụ thể, các ý kiến tham gia dạng này thường gọi là các “phản biện xã hội”; thứ hai là tham gia vào “giám sát xã hội” các công việc hành pháp. Cả “phản biện xã hội” và “giám sát xã hội” được gọi chung là sự tham gia của người dân.

Phản biện xã hội là một hoạt động đã được biết đến từ rất lâu trên thế giới, tuy nhiên tại Việt Nam thì đây là một vấn đề khá mới mẻ. Cụm từ “phản biện xã hội” được đưa vào Hiến pháp 2013 đã đánh dấu cho sự thể hiện của Nhà nước, của nhân dân và của xã hội trong việc nâng cao hơn nữa tính dân chủ ở Việt Nam. Phản biện xã hội giúp nhân dân có điều kiện thể hiện được quan điểm, chính kiến của mình đối với các vấn đề có ảnh hưởng lớn hoặc lâu dài đến lợi ích của Nhà nước, xã hội và của mỗi cá nhân, đặc biệt trong hoạt động xây dựng và thực hiện pháp luật¹.

Hoạt động xây dựng và thực hiện pháp luật không xuất phát từ việc công nhận bất cứ cái gì do nhà lập pháp, lập quy ban hành ra mà còn phải thể hiện được tính công bằng hợp lý và tính áp dụng của nó thông qua quá trình giám sát và thực hiện phản biện xã hội của nhân dân. Để thực hiện được điều này cần phải có những điều kiện nhất định. Và một trong những điều kiện tiên quyết đó chính là phải thực hiện được công khai, minh bạch mọi thông tin quản lý. Đó là điều kiện cần, còn điều kiện đủ nằm ở trách nhiệm thực hiện giải trình của các cơ quan nhà nước và cán bộ nhà nước trước các ý kiến giám sát và phản biện của nhân dân.²

Hiện nay, việc thực hiện hoạt động giám sát là do các cơ quan quyền lực của Nhà nước như Quốc hội; Ủy ban Thường vụ Quốc hội và các cơ quan của Quốc hội; đại biểu Quốc hội và Đoàn Đại biểu Quốc hội. Song, bên cạnh đó cũng không thể phủ nhận được vai trò giám sát của các tổ chức ngoài nhà nước và của người dân trong hoạt động xây dựng và thực hiện pháp luật. Đến nay pháp luật mới giao cho Mặt trận Tổ quốc chịu trách nhiệm thực hiện giám sát xã hội và phản biện xã hội. Theo quy định của Luật Mặt trận Tổ quốc thì hoạt động giám sát của Mặt trận Tổ quốc là hoạt động mang tính chất giám sát của nhân dân thông qua việc thực hiện giám sát các cơ quan nhà nước, đại biểu dân cử, cán bộ, công chức. Hoạt động giám sát của Mặt trận Tổ quốc được thực hiện thông qua các hình thức: Động viên nhân dân thực hiện quyền giám sát; tham gia hoạt động giám sát với các cơ quan quyền lực nhà nước; tổng hợp ý kiến của nhân dân và các thành viên của Mặt trận kiến nghị với cơ quan nhà nước có

¹ Lê Viết Thiện (2017), *Phản biện xã hội trong hoạt động xây dựng pháp luật từ góc nhìn của nhà làm luật*, Nghề luật, Học viện Tư pháp, số 2, tr.39-41.

² Võ Trí Hào (2015), *Xây dựng nhà nước pháp quyền, phát huy dân chủ trực tiếp cho nhân dân, nâng cao phản biện xã hội theo quy định của Hiến pháp 2013*, Tạp chí Nhà nước và Pháp luật, số 19, tr.11-14.

thẩm quyền biểu dương, khen ngợi người tốt, việc tốt, xem xét, giải quyết, xử lý những trường hợp vi phạm pháp luật.

Như vậy, có thể khẳng định được vai trò của giám sát, phản biện xã hội đối với quá trình xây dựng và thực hiện pháp luật. Tuy nhiên để giám sát, phản biện xã hội thể hiện được sâu sắc vai trò của mình thì cần đòi hỏi rất nhiều điều kiện từ quy định của pháp luật về ai là người đảm bảo thực hiện, cách thức thực hiện ra sao và việc thực hiện trên thực tế đã thực sự đem lại hiệu quả hay không. Đối với pháp luật đất đai cũng không ngoại lệ khi đặt vào sự xem xét này, khi mà việc thực hiện xây dựng và chuyển đổi cơ cấu nền kinh tế không thể nào tách rời được việc xây dựng và thay đổi cơ chế quản lý đất đai một cách phù hợp nhất.

2. Giám sát, phản biện xã hội trong quy định của pháp luật đất đai

Giám sát và phản biện xã hội là sự thể hiện sự tham gia của người dân vào quản lý đất nước như Điều 28 của Hiến pháp 2013 quy định: “1. Công dân có quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội, tham gia thảo luận và kiến nghị với các cơ quan nhà nước về các vấn đề của cơ sở, địa phương và cả nước; 2. Nhà nước tạo điều kiện để công dân tham gia quản lý nhà nước và xã hội; công khai, minh bạch trong việc tiếp nhận, phản hồi ý kiến, kiến nghị của công dân”. Quy định này đã được thể hiện về việc lấy ý kiến của người dân trong nhiều Luật như Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật, Luật Ngân sách, Luật Đất đai, Luật Đầu tư công...

Luật Đất đai 2013 và Nghị định số 43/2014/NĐ-CP quy định khuôn khổ pháp lý cho việc thực hiện giám sát của người dân. Điều 21 Luật Đất đai 2013 quy định: “Quốc hội thực hiện quyền giám sát tối cao đối với việc quản lý và sử dụng đất đai trong phạm vi cả nước. Hội đồng nhân dân các cấp giám sát việc thi hành pháp luật về đất đai tại địa phương”. Điều 198 với nội dung “Quốc hội, Hội đồng nhân dân các cấp thực hiện quyền giám sát về quản lý và sử dụng đất đai theo quy định của Hiến pháp và Luật hoạt động giám sát của Quốc hội, Luật tổ chức Hội đồng nhân dân và Ủy ban nhân dân. Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các tổ chức thành viên của Mặt trận thực hiện quyền giám sát về quản lý và sử dụng đất đai theo quy định của Hiến pháp, Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và quy định khác của pháp luật có liên quan. Điều 199 chỉ rõ “Công dân có quyền tự mình hoặc thông qua các tổ chức đại diện thực hiện quyền giám sát và phản ánh các sai phạm trong quản lý và sử dụng đất đai”.

Đặc biệt, Điều 199 Luật Đất đai 2013 đã đề cập đến quyền tham gia giám sát của người dân, cụ thể:

Cách thức thực hiện quyền giám sát của người dân: Công dân có quyền tự mình hoặc thông qua các tổ chức đại diện thực hiện quyền giám sát và phản ánh các sai phạm trong quản lý và sử dụng đất đai.

Điều kiện thực hiện quyền giám sát: Việc giám sát và phản ánh phải bảo đảm khách quan, trung thực, đúng pháp luật; không được lợi dụng quyền giám sát để khiêu nại, tố cáo

không đúng quy định của pháp luật, làm mất trật tự xã hội; chịu trách nhiệm trước pháp luật về tính chính xác các thông tin do mình phản ánh.

Nội dung thực hiện quyền giám sát: Việc lập, điều chỉnh, công bố, thực hiện quy hoạch, kế hoạch sử dụng đất; việc giao đất, cho thuê đất, cho phép chuyển mục đích sử dụng đất; việc thu hồi đất, bồi thường, hỗ trợ và tái định cư; việc đăng ký đất đai, tài sản gắn liền với đất, cấp Giấy chứng nhận quyền sử dụng đất, quyền sở hữu nhà ở và tài sản khác gắn liền với đất; việc thu, miễn, giảm tiền sử dụng đất, tiền thuê đất, thuế liên quan đến đất đai; định giá đất; việc thực hiện các thủ tục hành chính liên quan đến quyền và nghĩa vụ của người sử dụng đất.

Hình thức giám sát của người dân: Trực tiếp thực hiện quyền giám sát thông qua việc phản ánh, gửi đơn kiến nghị đến các cơ quan, người có thẩm quyền giải quyết; gửi đơn kiến nghị đến các tổ chức đại diện được pháp luật công nhận để các tổ chức này thực hiện việc giám sát.

Trách nhiệm của cơ quan nhà nước có thẩm quyền khi nhận được ý kiến của công dân và tổ chức đại diện cho người dân: Kiểm tra, xử lý, trả lời bằng văn bản theo thẩm quyền; chuyển đơn đến cơ quan nhà nước có thẩm quyền để giải quyết trong trường hợp không thuộc thẩm quyền; thông báo kết quả cho tổ chức, cá nhân đã phản ánh.

Có thể thấy rằng Điều 199 của Luật Đất đai 2013 đã thể hiện được việc đề cao thực hiện quyền giám sát của người dân, mà cụ thể là đối với vấn đề quản lý và sử dụng đất đai. Điều này có ý nghĩa ở chỗ, pháp luật đất đai không chỉ xây dựng hành lang pháp lý về việc thực hiện giám sát của các cơ quan nhà nước có thẩm quyền thể hiện cho thể chế quản lý đất đai theo hướng từ trên xuống, mà còn bổ sung thêm quy định về quyền tham gia giám sát của công dân, tức là đã có sự kết hợp với thể chế quản lý đất đai từ dưới lên. Như vậy, có thể thấy rõ hơn, trong quá trình quản lý đất đai, các cơ quan nhà nước có thẩm quyền sẽ thực hiện các quyết định của Nhà nước và thực hiện nhiệm vụ quản lý. Sự tham gia của người dân được thể hiện thông qua tính công khai, minh bạch thông tin, giám sát việc thực hiện thẩm quyền của cơ quan quản lý, đồng thời từ đó yêu cầu về việc nâng cao trách nhiệm giải trình của cán bộ.

Tuy nhiên, Luật Đất đai 2013 vẫn chưa có quy định làm rõ được cụ thể về phương thức tham gia giám sát, phản biện của người dân được thực hiện như thế nào. Để người dân tham gia ý kiến phản biện, ý kiến giám sát thì cần phải quy định rõ về ai sẽ là người chịu trách nhiệm thực hiện việc tiếp nhận ý kiến của người dân và chuyển những ý kiến đó đến nơi có trách nhiệm giải trình. Vấn đề cần làm rõ ở đây chính là việc giúp cho người dân hiểu được mình sẽ bắt đầu từ đâu và có những quy định cụ thể nào mà người dân cần nắm bắt như là các bước thực hiện ra sao, trong thời hạn là bao nhiêu ngày... Pháp luật đã giao trách nhiệm cụ thể cho Mặt trận Tổ quốc là tổ chức đại diện cho người dân, vậy vai trò của Mặt trận Tổ quốc phải được thể hiện rõ thông qua việc tổ chức mạng lưới để thu nhận ý kiến của người dân và chuyển các ý kiến này tới cơ quan Nhà nước có trách nhiệm giải trình.

3. Quốc hội thực hiện quyền lực tối cao trong việc giám sát về quản lý và sử dụng đất đai

Có thể thấy rằng, kể từ khi ban hành Luật hoạt động giám sát của Quốc hội và Hội đồng nhân dân, trên thực tế Quốc hội đã đẩy mạnh thực hiện trách nhiệm, nhiệm vụ của mình thông qua việc tổ chức các đoàn giám sát chuyên đề về tài nguyên môi trường, trong đó liên quan đến quản lý và sử dụng đất đã có hai chuyên đề được thực hiện giám sát là quy hoạch sử dụng đất và cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất.

Các đoàn giám sát của Quốc hội trong quá trình làm việc của mình, đã rất tập trung nỗ lực để thực hiện xem xét các vấn đề cần giám sát ngày một kỹ lưỡng hơn, thông tin được cung cấp và việc thực hiện giám sát trên thực tế được thực hiện đầy đủ hơn. Từ đó, nâng cao được chất lượng của hoạt động giám sát nhằm đưa ra được những kết luận xác đáng để các nghị quyết có tính khả thi trên thực tế được ban hành.

Đối với lĩnh vực quản lý sử dụng đất đai trên thực tế hiện nay còn rất nhiều khó khăn, nhiều vấn đề vướng mắc từ năm này sang năm khác với mức độ phức tạp ngày một tăng lên, đòi hỏi vai trò của hoạt động giám sát cũng cần phải có những bước chuyển biến. Theo đó, Quốc hội đã thực hiện giám sát với rất nhiều hình thức đa dạng như chất vấn, lấy phiếu tín nhiệm. Hoạt động giám sát của Quốc hội đạt được kết quả tích cực chính là đã tác động trực tiếp vào việc đẩy nhanh tiến độ và nâng cao chất lượng trong việc triển khai nhiệm vụ của các Bộ, ngành trong Chính phủ và của cả Chính phủ trong lĩnh vực quản lý và sử dụng đất đai ở nước ta hiện nay.

4. Giám sát, phản biện xã hội của các tổ chức ngoài nhà nước và của người dân trên thực tế hiện nay

4.1. Giám sát, phản biện của các tổ chức ngoài nhà nước

Pháp luật hiện hành mới giao cho Mặt trận Tổ quốc chịu trách nhiệm thực hiện giám sát xã hội và phản biện xã hội. Cụ thể, Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam năm 2015 đã quy định về hoạt động giám sát tại Chương V, hoạt động phản biện xã hội tại Chương VI.

Việc thực hiện nhiệm vụ giám sát xã hội, phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc trên thực tế những năm qua được thực hiện thông qua việc Mặt trận Tổ quốc các cấp tổ chức các hội nghị phản biện, hoặc Mặt trận Tổ quốc sẽ giao cho các tổ chức chính trị - xã hội là thành viên tiến hành giám sát các vấn đề liên quan trực tiếp đến việc thực hiện chính sách, pháp luật tại các địa phương. Trong đó, giám sát và phản biện xã hội về quản lý và sử dụng đất đai được Mặt trận Tổ quốc tập trung vào các nội dung như thực hiện các hội nghị phản biện xã hội về tình hình giá đất, hỗ trợ tái định cư khi Nhà nước thu hồi đất. Tại Đại hội lần thứ XI diễn ra vào tháng 9/2019, Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã ban hành Kế hoạch giám sát, phản biện xã hội năm 2020, với nhiều nội dung và lĩnh vực khác nhau, trong đó tiếp tục giao nhiệm vụ cho Trung ương Hội Nông dân Việt Nam giám sát việc thực hiện Luật Đất đai năm 2013 về quản lý, sử dụng đất nông nghiệp, kết quả thực hiện được thể hiện tại Báo

cáo kết quả giám sát của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam từ sau kỳ họp thứ 7 đến kỳ họp thứ 8 Quốc hội khóa XIV năm 2019³.

Có thể thấy những nội dung mà Mặt trận Tổ quốc tập trung thực hiện giám sát, phản biện xã hội trong những năm qua đều là những vấn đề mà nhân dân đang hết sức quan tâm về lĩnh vực quản lý và sử dụng đất đai. Các hoạt động này được Mặt trận Tổ quốc thể hiện bằng nhiều phương thức đa dạng thể hiện được dấu ấn rõ nét của cơ quan này trong việc đại diện, bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của nhân dân, tham gia xây dựng Đảng, chính quyền.

Bên cạnh những kết quả đã đạt được, cần phải nhìn nhận những điểm còn hạn chế trong hoạt động giám sát, phản biện xã hội của Mặt trận tổ quốc. Đầu tiên cần bàn tới từ quy định của pháp luật, Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam 2015 tuy đã có quy định rõ ràng về hoạt động giám sát và phản biện xã hội nhưng lại chưa có quy định đầy đủ về trình tự, thủ tục và hậu quả pháp lý của giám sát, phản biện xã hội. Mặt trận Tổ quốc Việt Nam bao gồm các cá nhân tiêu biểu trong các tầng lớp nhân dân, nhưng chưa được luật xem là một chủ thể giám sát, phản biện nên chưa được thể chế hóa.

Riêng về hoạt động giám sát, phản biện xã hội trong lĩnh vực quản lý, sử dụng đất đai, mặc dù Mặt trận Tổ quốc đã tập trung vào các nội dung mà nhân dân hết sức quan tâm hiện nay nhưng hiệu quả của các hội nghị phản biện, chương trình giám sát chưa nhiều. Trên thực tế, việc tổ chức thực hiện quy chế, quy định còn chậm so với yêu cầu đặt ra; còn lúng túng trong việc xác định đối tượng, nội dung, phương thức triển khai thực hiện giám sát; tính chủ động, sáng tạo của Mặt trận Tổ quốc ở một số địa phương chưa cao. Cùng với đó là trong quá trình giám sát, phản biện xã hội, một số đề xuất, kiến nghị xã hội chưa được chính quyền các cấp xem xét, giải quyết thỏa đáng; chất lượng văn bản kiến nghị giám sát, phản biện xã hội còn chưa bảo đảm, nhiều nơi còn hình thức⁴.

4.2. Giám sát của công dân đối với việc quản lý và sử dụng đất đai

Pháp luật đã quy định công dân có quyền thực hiện giám sát đối với hoạt động quản lý và sử dụng đất đai, tuy nhiên trên thực tế việc thực hiện vai trò giám sát của người dân còn gặp nhiều hạn chế.

Ngoài việc thông qua Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức xã hội là thành viên của Mặt trận tổ quốc, người dân có quyền tự mình thực hiện giám sát về quản lý và sử dụng đất đai. Như vậy, pháp luật đất đai đã đề cao vai trò giám sát của người dân, tuy nhiên hiện

³ Mạnh Quang, *Mặt trận Tổ quốc Việt Nam ban hành kế hoạch giám sát, phản biện xã hội năm 2020*, Trang thông tin điện tử tổng hợp Ban Nội chính Trung ương, <http://noichinh.vn/tin-tuc-su-kien/202003/mat-tran-to-quoc-viet-nam-ban-hanh-ke-hoach-giam-sat-phan-bien-xa-hoi-nam-2020-307713/>, 06/03/2020.

⁴ Lê Anh, *Nâng cao giám sát và đánh giá chính sách đất đai của cộng đồng*, *Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam*, <http://dangcongsan.vn/kinh-te/nang-cao-giam-sat-va-danh-gia-chinh-sach-dat-dai-cua-cong-dong> 379991.html, 02/04/2016.

nay người dân còn chưa thực sự ý thức được rõ quyền giám sát của mình đối với đất đai. Nguyên nhân của vấn đề này xuất phát ở việc mặc dù người dân có biết đến Luật Đất đai nhưng đa số lại không nắm được nội dung của văn bản quan trọng này. Bên cạnh đó, còn xuất phát ở việc nhiều người không nắm bắt các thông tin liên quan đến đất đai.

Một vấn đề nữa cần quan tâm đến, đó chính là cho dù có nhiều người dân nắm bắt được các thông tin và các quy định của pháp luật đất đai, nhưng trên thực tế họ không có đầy đủ các điều kiện để thực hiện vai trò giám sát của mình. Bởi vì hiện nay pháp luật mới chỉ dừng lại ở việc quy định về quyền giám sát của công dân nhưng lại không có những quy định về cách thức, quy trình thực hiện ra sao, chính vì vậy nhiều người dân không biết được mình nên bắt đầu từ đâu và mình sẽ làm gì. Hơn nữa, hiện nay người dân có thể thực hiện quyền giám sát của mình thông qua ba hình thức: Góp ý, kiến nghị, phản ánh, khiếu nại, tố cáo thông qua các cuộc họp hoặc đến cơ quan chức năng và đoàn thể nhưng cơ hội phát biểu ý kiến, khả năng được tiếp thu ý kiến hay không phụ thuộc phần nhiều vào chính quyền địa phương. Đồng thời, thẩm quyền giải quyết khiếu nại, tố cáo lại thuộc về chính người đã ban hành quyết định hành chính, thực hiện quyết định hành chính.

Việc kiến nghị, phản ánh trực tiếp của người dân với chính quyền địa phương trong quá trình quản lý đất đai ít được thực hiện. Việc người dân có cơ hội đóng góp ý kiến của mình trước khi quy hoạch, kế hoạch sử dụng đất được ban hành còn rất ít và khó khăn. Cho đến hiện nay, nhân dân chưa một lần được thực hiện quyền quyết định trực tiếp các vấn đề quan trọng liên quan đến đất đai bằng hình thức trưng cầu dân ý. Chính những điều này đã làm hạn chế vai trò giám sát của người dân về quản lý và sử dụng đất đai trên thực tế⁵.

5. Một số giải pháp nhằm nâng cao vai trò, hiệu quả của hoạt động giám sát, phản biện xã hội trong quản lý và sử dụng đất đai

Thứ nhất, về quy định của pháp luật thì cần thiết xây dựng và ban hành văn bản hướng dẫn thi hành chi tiết cụ thể hơn hóa Điều 199 Luật Đất đai 2013. Điều này có nghĩa, để người dân tham gia ý kiến phản biện, góp ý hay ý kiến giám sát thì cần phải có quy định rõ về vai trò, mức độ tham gia, cách thức thực hiện trong từng nội dung cụ thể. Đồng thời, cần có quy định ai chịu trách nhiệm tiếp nhận ý kiến của dân và chuyển ý kiến đến nơi có trách nhiệm giải trình. Khi pháp luật đã giao cụ thể cho tổ chức chịu trách nhiệm là Mặt trận Tổ quốc với vai trò là tổ chức đại diện cho dân, thì Mặt trận Tổ quốc phải tổ chức mạng lưới để thu nhận ý kiến của dân và chuyển tới cơ quan nhà nước có trách nhiệm giải trình.

Bên cạnh đó, cũng cần phải quy định rõ hơn về cơ chế báo cáo, thu thập thông tin dữ liệu từ kết quả giám sát của công dân và của Mặt trận Tổ quốc cùng các tổ chức thành viên

⁵ Phúc Nguyên, *Vai trò người dân về quyền giám sát quản lý đất đai còn hạn chế*, Thời báo tài chính Việt Nam online, <http://thoibaotaichinhvietnam.vn/pages/xa-hoi/2018-04-12/vai-tro-nguoi-dan-ve-quyen-giam-sat-quan-ly-dat-dai-con-han-che-56099.aspx>, 12/04/2018.

giám sát của công dân trong hệ thống theo dõi đánh giá quản lý sử dụng đất đai theo quy định tại Điều 200 Luật Đất đai 2013.

Đồng thời, cần kiểm tra, hướng dẫn việc công khai thông tin liên quan đến đất đai một cách thực chất hơn theo quy định tại Điều 48 Luật Đất đai 2013 về công khai quy hoạch, kế hoạch sử dụng đất, phương án thu hồi, đền bù...). Việc thực hiện hướng dẫn này cần phải điều chỉnh theo hướng công khai, minh bạch thông tin một cách dễ hiểu hơn và trên các kênh thông tin dễ tiếp cận hơn đối với người dân.

Thứ hai, cần thực hiện các kế hoạch nhằm phổ biến, giáo dục cho người dân nhằm giúp người dân nắm bắt hơn các quy định của pháp luật đất đai cũng như hiểu rõ hơn về vai trò giám sát của mình đối với quản lý và sử dụng đất đai. Chính quyền và Mặt trận Tổ quốc nên có kế hoạch trước về thực hiện giám sát cộng đồng và thông báo cho dân biết.

Thứ ba, việc thực hiện tổng kết các bài học kinh nghiệm thành công và chưa thành công của các ban giám sát cộng đồng một cách toàn diện, trung thực và chính xác là hết sức cần thiết nhằm giúp cho Trung ương Mặt trận Tổ quốc và Liên hiệp các Hội khoa học kỹ thuật Việt Nam thực hiện nghiêm cứu xem xét và tham mưu cho các cơ quan liên quan để xây dựng các cơ chế giám sát, phản biện xã hội về quản lý và sử dụng đất.

6. Kết luận

Trong quá trình thực hiện giám sát, phản biện xã hội việc quản lý và sử dụng đất đai, Quốc hội và Hội đồng nhân dân các cấp cần thể hiện hơn nữa vai trò của mình thông qua việc đẩy mạnh, thực hiện thường xuyên theo hướng qua mỗi lần giám sát đều xây dựng các mục tiêu cụ thể, để từ đó có thể đưa ra những hướng giải quyết đúng đắn theo những đánh giá chính xác cũng như việc áp dụng các giải pháp một cách có hiệu quả. Bên cạnh đó, cần nâng cao hơn nữa vai trò giám sát, phản biện xã hội của các tổ chức xã hội và người dân, bởi vì mặc dù pháp luật đất đai đã có quy định nhưng trên thực tế các quy định này vẫn chưa được cụ thể hóa để thực hiện. Đồng thời, trách nhiệm đưa ra những quy chế cụ thể nhằm thực hiện việc tiếp nhận các ý kiến giám sát, phản biện của các tổ chức xã hội và người dân để chuyển tới các cơ quan nhà nước có trách nhiệm giải trình thuộc về Mặt trận Tổ quốc Việt Nam cần được thực hiện tích cực hơn nữa. Bên cạnh các quy định của các văn bản pháp luật khác, Luật Đất đai đã có quy định về việc thực hiện giám sát quá trình quản lý và sử dụng đất đai, điều này đã thể hiện cho việc đề cao các ý kiến phản biện xã hội trong quá trình hoạch định và xây dựng pháp luật nói chung và pháp luật đất đai nói riêng.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Võ Trí Hào (2015), *Xây dựng nhà nước pháp quyền, phát huy dân chủ trực tiếp cho nhân dân, nâng cao phản biện xã hội theo quy định của Hiến pháp 2013*. Tạp chí Nhà nước và Pháp luật, số 19, tr.11-14.
2. Lê Viết Thiện (2017), *Phản biện xã hội trong hoạt động xây dựng pháp luật từ góc nhìn của nhà làm luật*, Nghề luật, Học viện Tư pháp, số 2, tr.39-41.
3. Lê Anh, *Nâng cao giám sát và đánh giá chính sách đất đai của cộng đồng*, Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam, <http://dangcongsan.vn/kinh-te/nang-cao-giam-sat-va-danh-gia-chinh-sach-dat-dai-cua-cong-dong-379991.html>, 02/04/2016.
4. Phúc Nguyên, *Vai trò người dân về quyền giám sát quản lý đất đai còn hạn chế*, Thời báo tài chính Việt Nam online, <http://thoibaotaichinhvietnam.vn/pages/xa-hoi/2018-04-12/vai-tro-nguoi-dan-ve-quyen-giam-sat-quan-ly-dat-dai-con-han-che-56099.aspx>, 12/4/2018.
5. Mạnh Quang, *Mặt trận Tổ quốc Việt Nam ban hành kế hoạch giám sát, phản biện xã hội năm 2020*, Trang thông tin điện tử tổng hợp Ban Nội chính Trung ương, <http://noichinh.vn/tin-tuc-su-kien/202003/mat-tran-to-quoc-viet-nam-ban-hanh-ke-hoach-giam-sat-phan-bien-xa-hoi-nam-2020-307713/>, 06/03/2020.